

вимога особи до адміністративного суду щодо дій, бездіяльності та рішень публічної адміністрації з метою поновлення, визначення або захисту її суб'єктивних прав.

Список літератури: 1. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 року № 2747 – 4 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918. 2. Гражданский процесс : учебник / под ред. В. В. Комарова. – Х. : Одиссей, 2001. – 704 с. 3. Добровольский А. А. Исковая форма защиты права: Основные вопросы учения об иске / А. А. Добровольский. – М. : Изд-во МГУ, 1965. – 190 с. 4. Советское гражданское процессуально право : учеб. пособ. / под ред. М. А. Гурвича. – М. : Высш. школа, 1964. – 536 с. 5. Попова Ю. А. Административный иск и процессуальная форма его разрешения / Ю. А. Попова // Система гражданской юрисдикции в конце XIX века: современное состояние и перспективы развития. – Екатеринбург, 2000. – С. 440–447. 6. Чечот Д. М. Иск и исковые формы защиты права / Д. М. Чечот // Правоведение. – 1969. – № 4. – С. 71–79. 7. Гражданский процесс : учебник. – Изд. 3-е, перераб. и дополн. / под ред. В. А. Мусина, Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. – М. : ПБОЮЛ Гриженко Е. М., 2000. – 544 с. 8. Осадчий А. Ю. Організаційно-правове забезпечення оскарження громадянами незаконних дій органів виконавчої влади у судах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Осадчий Анатолій Юрійович. – О., 2004. – 161 с. 9. Педько Ю. С. Становлення адміністративної юстиції в Україні : монографія / Ю. С. Педько ; НАН України, Ін-т держави і права. – К. : Ін-т держави і права, 2003. – 208 с. 10. Бородін І. Л. Про сутність адміністративної юстиції / І. Л. Бородін // Право України. – 2000. – № 2. – С. 15–17. 11. Зайцев И. М. Сущность хозяйственных споров / И. М. Зайцев. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1974. – 159 с. 12. Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство Украины : учеб. пособие / С. В. Васильев. – Х. : Эспада, 2002. – 368 с. 13. Каргузова І. До проблеми позову в адміністративному процесі / І. Каргузова, А. Осадчий // Право України. – 2003. – № 7. – С. 83. 14. Добровольский А. А. Основные проблемы исковой формы защиты права / А. А. Добровольский, С. А. Иванова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1979. – С. 24. 15. Елистратов А. И. Учебник русского административного права : пособие к лекциям. – Вып. 1–2 / А. И. Елистратов. – М. : Т-во А. А. Левенсон, 1911. – 96 с. 16. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 599 с.

Надійшла до редколегії 23.06.2010

УДК 342.565.4(477)

С. В. Потапенко

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДИСПОЗИТИВНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Досліджено принцип диспозитивності, його поняття, зміст, значення і роль у системі принципів адміністративного процесуального права України. Визначено особливості реалізації принципу диспозитивності в адміністративному суді першої інстанції. Особливу увагу приділено дослідженню змісту принципу диспозитивності, який визначається широким обсягом процесуальних прав, наданих сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі.

Исследован принцип диспозитивности, его понятие, содержание, значение и роль в системе принципов административного процессуального права Украины. Определены особенности реализации принципа диспозитивности в административном суде первой инстанции. Особое значение в статье уделено исследованию содержания принципа диспозитивности, которое определяется широкими процессуальными правами, предоставленными сторонам и другим лицам, участвующим в деле.

Discretionary principle, its notion, content, meaning and role in the system of principles of administrative procedural law of Ukraine are researched. Peculiarities of discretionary principle realization in administrative court of first instance are determined. Special attention of the article is paid to the research of discretionary principle content which is determined by wide procedural rights given to parties and other people who take part in the process.

Захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина у сфері публічно-правових відносин забезпечується сукупністю й системою процесуальних дій адміністративного суду та учасників процесу, що ґрунтуються на принципах адміністративного судочинства України. Серед основоположних правил, які виступають незаперечними вимогами, покладеними в основу діяльності адміністративного суду щодо справедливого вирішення в ньому підсудних справ, належне місце посідає принцип диспозитивності.

Традиційне уявлення про диспозитивність як про можливість сторін розпоряджатися матеріальними і процесуальними правами під контролем адміністративного суду, є не повним з точки зору належного судового захисту прав особи, оскільки не враховує того, що вказаний принцип регулює весь процес судочинства в адміністративних справах, визначає основні інститути адміністративного процесуального права, діє відносно всіх учасників адміністративного процесу.

Проблема реалізації принципів адміністративного судочинства залишається однією з найменш вивчених і досліджених, що пояснюється, перш за все, оновленням норм адміністративного процесуального права, які відбулися з прийняттям у липні 2005 року Кодексу адміністративного судочинства (надалі – КАС) України.

Окремі аспекти розуміння принципів адміністративного процесу розглядали такі вітчизняні вчені, як В. Б. Авер'янов, В. І. Шишкін, І. О. Хар, В. К. Матвійчук, Г. П. Тимченко, А. Т. Комзюк, А. О. Селіванов, І. Б. Коліушко, Н. В. Александрова, О. В. Кузьменко, Т. О. Гуржій, Є. В. Курінний та ін. Проте дослідження принципу диспозитивності як галузевого принципу адміністративного процесуального права не проводилося. Втім, саме

цей принцип заслуговує на детальне дослідження, оскільки його реалізація в нормах адміністративного процесуального права набуває універсального значення для всього адміністративного судочинства України.

У даній статті ми ставимо за мету проаналізувати особливості реалізації принципу диспозитивності в адміністративному суді першої інстанції.

Початковим моментом реалізації принципу диспозитивності є можливість вільного поведіння зі своїм правом щодо ініціювання кожною особою судового процесу. Право на задоволення правових вимог у випадку порушення прав, свобод чи інтересів у сфері публічно-правових відносин надає особі право процесуальної ініціативи на порушення адміністративної справи в суді і є найважливішою формою прояву принципу диспозитивності (ст. 6 КАС України) [1].

Право на звернення за захистом до адміністративного суду – це інститут матеріального права, оскільки виступає елементом правового статусу лише тих осіб, які звертаються до судових органів з метою відновлення порушених прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин. Виходячи із адміністративно-правової автономії суб'єкта права, можливості здійснення чи утримання від здійснення належного йому права, а також свободи вибору й розпорядження матеріальними правами, впливає наступний наслідок щодо адміністративного процесу: якщо носій адміністративного права вільний на свій розсуд формувати свою поведінку, то і від його волевиявлення залежить вирішення питання – звертатися йому до адміністративного суду за захистом своїх порушених або невизнаних прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, чи він і надалі буде потерпати від їх порушення або невизнання.

Це положення підтверджується також специфікою принципу диспозитивності адміністративного процесуального права, як можливості у межах, встановлених законом, формувати свої права та обов'язки, на свій розсуд вирішувати спори, які виникають між особою і суб'єктом владних повноважень на підставі взаємної домовленості або шляхом звернення до адміністративного суду. З огляду на таке зауваження підкреслимо, що принцип диспозитивності починає діяти ще до початку адміністративного процесу.

Пред'явлення адміністративного позову, будучи реалізацією суб'єктивного процесуального права, є формальною реалізацією права особи на звернення до адміністративного суду за захистом, і може встановлюватися тільки під час прийняття судом адміністративного позову до свого провадження. Подібне визначення підтверджується правилом, за яким ніхто не може

бути примушений до пред'явлення адміністративного позову проти своєї волі. Саме цей постулат знаходиться в основі ч. 2 ст. 11 КАС України, відповідно до якої суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до КАС України, і не може виходити за межі позовних вимог. При цьому, у вказаній частині цієї ж статті законодавець передбачив можливість суду вийти за межі позовних вимог тільки в разі, якщо це необхідно для повного захисту прав, свобод та інтересів сторін чи третіх осіб, про захист яких вони просять. Тобто можливість звернення за судовим захистом повністю залежить від суб'єкта порушеного права, який розпоряджається правом на звернення за захистом відповідно до того, що тільки він виступає особою, чії права, свободи й інтереси у галузі публічно-правових відносин порушені й можуть бути об'єктом судового захисту. Сторонам і третім особам, які заявляють самостійні вимоги на предмет публічно-правового спору, також належить можливість розпорядження комплексом процесуальних прав диспозитивного характеру.

Враховуючи принцип диспозитивності, провадження в адміністративній справі може бути відкрито не інакше, як за належно оформленого адміністративного позову, поданого відповідно до ст. ст. 105–107 КАС України, особою, яка вважає, що порушено її права, свободи та інтереси у сфері публічно-правових відносин. Принципово важливим є те, що саме процесуальний документ – адміністративний позов – вважається адміністративно-процесуальним засобом, з яким особа звертається до суду з проханням вирішити публічно-правовий спір. З іншого боку, чи існують спірні правовідносини, вирішується адміністративним судом у результаті розгляду справи і юридично може підтвердитися судовим рішенням. Як уявляється, лише за наявності матеріальних правовідносин у разі припущення щодо порушення суб'єктивних матеріальних прав та невиконанні суб'єктивних обов'язків іншим суб'єктом цих правовідносин можливе виникнення права на звернення за судовим захистом шляхом подання адміністративного позову. Виходячи із галузевого принципу диспозитивності, вираження якого є відома ще римському праву формула *Nemo iudus sine actore* (без позивача немає позову), суб'єкт права відповідно до вимог, встановлених адміністративно-процесуальним законодавством, перетворюється на суб'єкта публічно-спірних правовідносин і стає позивачем у судовому процесі.

Слід відзначити, що наявність у позивача і відповідача – сторін адміністративного процесу – протилежних позицій є підставою для порушення адміністративної справи в суді. Тобто для того, щоб розпочався судовий процес у конкретній адмініс-

тративній справі, необхідна наявність двох сторін із суперечливими позиціями. Як слушно з цього приводу зауважують деякі вчені-процесуалісти, процес може виникнути і розвиватися лише у тому випадку, якщо сторони мають протилежні матеріально-правові інтереси. Якщо ж ці інтереси співпадають, процес у справі втрачає сенс і також може бути зупинений [2, с. 28]. Саме з метою реалізації юридичної зацікавленості в адміністративному судочинстві сторони наділяються формалізованим обсягом процесуальних прав та обов'язків, що обумовлюється їх процесуальним статусом.

Реалізація права на звернення до адміністративного суду безпосередньо пов'язана з адміністративною процесуальною правоздатністю та адміністративною процесуальною дієздатністю. Обидві зазначені категорії охоплюються поняттям «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» (ст. 48 КАС України).

Процесуальна правосуб'єктність особи необхідна як правова передумова, за якої конкретна (ця) особа може виступати суб'єктом відповідних адміністративно-правових відносин, що логічно передбачає наявність у останньої правоздатності та дієздатності. Без цього ніяка фізична чи юридична особа не може виступати учасником адміністративно-правових відносин і бути суб'єктом адміністративного права.

Застосування загального підходу, який традиційно використовується в юридичній літературі, переконує, що правоздатність – це обумовлена нормами права здатність суб'єкта мати суб'єктні права та юридичні обов'язки [3, с. 54]. Адміністративною процесуальною правоздатністю наділена кожна фізична і юридична особа. Це правило впливає із конституційного положення про те, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ч. 1 ст. 55 Конституції України) [4], тобто всі особи повинні мати змогу звертатися в разі потреби до суду за захистом своїх порушених прав, свобод та інтересів.

Розглядаючи категорію адміністративної процесуальної правосуб'єктності як найважливішу ознаку учасника адміністративного процесу, потрібно проаналізувати також іншу складову правосуб'єктності – адміністративну процесуальну дієздатність, яка поєднує здатність особисто здійснювати адміністративні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в адміністративному суді, тобто здатність реалізовувати надані права і обов'язки. Відповідно до загальноприйнятої думки, яка існує в юридичній літературі, адміністративну процесуальну дієздатність мають усі фізичні особи, які досягли повноліття, усвідомлюють значення своїх дій та можуть керувати ними, а також юридичні особи.

Таким чином, вносячи до КАС України дух диспозитивності, законодавець підкреслив важливість впливу передумов для звернення з позовною заявою до відповідних юрисдикційних органів. Так, реалізація права на порушення справи в адміністративному суді, як елемент диспозитивності, пов'язана із вказаними у процесуальних законодавстві обставинами, які у юридичній літературі прийнято називати передумовами для звернення з адміністративним позовом до адміністративного суду [5, с. 12]. Безпосередньо таке право пов'язане із юридичною зацікавленістю особи, яка звертається до адміністративного суду; адміністративною процесуальною правосуб'єктністю (ст. 48 КАС України); із можливістю участі у справі представника (ст. 56 КАС України); із можливістю участі у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді (ст. 60 КАС України).

Якщо вказані передумови для звернення з адміністративним позовом відображають суб'єктивний характер, то до об'єктивних передумов слід зарахувати: 1) підвідомчість позовної заяви адміністративному суду (ст. 17 КАС України); 2) дотримання встановлених законодавцем правил про підсудність (ст. 18–21 КАС України); 3) додержання строків звернення до адміністративного суду (ст. 99 КАС України); 4) дотримання порядку реалізації права на звернення (ст. 105–107 КАС України).

У цьому аспекті стає цілком очевидним той факт, що порядок із правом особи вирішувати на свій розсуд питання про порушення адміністративної справи безпосередньо пов'язані і її повноваження, які ґрунтуються також на принципі диспозитивності. Так, лише особі належить право визначити у позовній заяві: ім'я або найменування відповідача, посаду і місце служби посадової чи службової особи (суб'єкта владних повноважень, до якого він пред'являє позовні вимоги), вказавши при цьому предмет адміністративного позову (матеріально-правові вимоги до відповідача); зміст позовних вимог і виклад обставин, якими він обґрунтовує свої вимоги. Зазначення відповідача у позовній заяві, предмета та змісту адміністративного позову визначає увесь подальший розвиток адміністративного процесу: підвідомчість і підсудність адміністративної справи; осіб, які повинні брати участь у судовому розгляді; обставини, що мають значення для вирішення справи; строки розгляду і вирішення адміністративної справи.

Так, залежно від статусу позивача і вказаного ним відповідача у позовній заяві, а також характеру його позовних вимог визначається питання належності правового спору до компетенції та підсудності адміністративних судів.

Насамперед, під час визначення підвідомчості адміністративних судових органів юридичне значення мають: 1) положення законодавства; 2) характер спірних правовідносин; 3) суб'єктний склад учасників спору. Зазначені критерії дозволяють використовувати достоїнства і переваги різних юрисдикційних органів. Більше того, на сьогоднішній день вони визнані більшістю вчених-процесуалістів [6, с. 26; 7, с. 221; 8, с. 192].

Автор вважає, що саме публічний характер спору має визначальне значення для вирішення питання про віднесення окремих категорій справ до компетенції адміністративних судів. Наприклад, суб'єктний склад учасників правового спору, який виникає з приводу господарських та адміністративних договорів, може бути однаковим, проте вирішується й розглядається в порядку різних галузей судочинства. Чи підпадає конкретна адміністративна справа під адміністративну юрисдикцію відповідного органу, – визначається його посадовою особою (суддею), до якої за захистом порушених прав, свобод та інтересів звертається особа.

Якщо розгляд і вирішення відповідної адміністративної справи підпадає під адміністративний юрисдикційний орган, судом з'ясовується питання про її підсудність. Саме інститут підсудності адміністративних справ, з огляду на принцип диспозитивності, має не тільки наукову значущість, а й сприяє вирішенню практичних завдань: визначенню того адміністративного суду, що має здійснювати захист порушених прав і окреслювати їх конкретні повноваження.

Зазвичай у науці процесуального права, як і в законодавстві, визначення підсудності різних судів судової системи проводиться залежно від виконуваних ними функцій, від предмета справи, суб'єктів спору, що підлягає розгляду, і місця (території), на яку поширюється діяльність певного суду. Враховуючи такий поділ підсудності, її традиційно класифікують на декілька видів – функціональну, територіальну і родову підсудність, або підсудність справ за ухвалою вищестоящего суду [9, с. 124]. Законодавець у ст. 18–21 КАС України розглядає лише загальні правила предметної, територіальної, інстанційної підсудності та підсудності кількох пов'язаних між собою вимог. З іншого боку, він зовсім не дає визначення самого терміна «підсудність» і недостатньо повно, на думку автора, розкриває зміст зазначеної категорії.

Так, ч. 3 ст. 18 КАС України встановлено, що справи щодо оскарження дій чи бездіяльності посадових чи службових осіб місцевих органів виконавчої влади розглядаються і вирішуються місцевим загальним судом як адміністративним судом або

окружним адміністративним судом за вибором позивача. Ці приписи чітко визначають альтернативну підсудність, яку у процесуальній літературі ще називають елективною (від латинського слова «electus» – вибраний [9, с. 783]), тобто вибіркою чи пільговою [10, с. 374]. Позивач за наявності певних обставин обирає із запропонованих йому законом той суд, який для нього є зручнішим. Зазначений підхід дозволяє позивачеві на власний вибір визначити, до якого суду він буде подавати адміністративний позов: або до місцевого загального суду як адміністративного суду, або до окружного адміністративного суду.

Певний інтерес у цьому аспекті становлять висловлювання деяких науковців. Так, на думку Р. О. Куйбіди та В. І. Шишкіна, можливість вибору зацікавленою особою судових органів, які розглядатимуть її адміністративну справу, забезпечує цій особі або доступність суду (якщо справа розглядатиметься місцевим загальним судом), або додаткові гарантії щодо незалежного розгляду справи (якщо справа розглядатиметься окружним адміністративним судом) [32, с. 265]. Вказані пропозиції дозволяють із впевненістю стверджувати, що альтернативна предметна підсудність, правила якої дозволяють подавати адміністративний позов на розсуд позивача, має у своїй основі диспозитивну спрямованість.

Найбільш суттєво дія принципу диспозитивності виявляється під час регулювання процесуальних можливостей осіб, які беруть участь у справі, а також у результатах розпорядження ними своїми правами. Юридично зацікавлена особа (позивач), яка посідає головне місце в адміністративному процесі, має у справі найбільший обсяг прав, свобода розпорядження якими дозволяє йому впливати на розвиток адміністративного процесу та реалізовувати складові принципу диспозитивності, тобто використовувати нормативні положення, які містять зміст зазначеного принципу.

Основні процесуальні права осіб, які беруть участь у справі, визначені у ч. 3 ст. 49 КАС України. Крім того, сторони адміністративного процесу наділяються також особливими процесуальними правами, що дозволяють їм більш суттєво впливати на розгляд адміністративної справи. Такі права називають ще додатковими [7, с. 371], власними [12, с. 85] або спеціальними [13, с. 146], оскільки притаманні лише позивачеві й відповідачеві, а також третім особам із самостійними вимогами щодо предмета спору.

До найбільш суттєвих диспозитивних процесуальних прав позивача, окрім права звернутися з адміністративним позовом, слід віднести: 1) відмову від позову повністю або частково до закінчення судового розгляду в першій інстанції; 2) досягнення

примирення із відповідачем; 3) зміну підстави або предмета адміністративного позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, якщо вони мають кількісне вираження до закінчення судового розгляду по першій інстанції. Крім того, вказаними диспозитивними правами позивача наділені й треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору. Наприклад, позивач має право упродовж усього часу розгляду справи по суті змінити підставу або предмет адміністративного позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог, що передбачає зміну обсягу пред'явлених позивачем матеріально-правових вимог, або відмовитись від адміністративного позову. Завдяки цим процесуальним правам позивач суттєво впливає на процес розгляду справи.

Необхідно звернути увагу на те, що на стадії попереднього судового засідання принцип диспозитивності знаходить свій прояв у повному обсязі. Так, сторони адміністративного процесу ще до початку судового розгляду справи можуть досягнути примирення, позивач може відмовитися від адміністративного позову, а відповідач, у свою чергу, визнати його (ч. 3 ст. 111 КАС України).

Виходячи із принципу диспозитивності, відповідач як суб'єкт владних повноважень, наділений процесуальними правами, які реалізуються у формі: 1) невизнання адміністративного позову або визнання його повністю або частково; 2) подання заперечення проти адміністративного позову; 3) досягнення примирення із позивачем. Найбільш поширеним засобом захисту відповідача від адміністративного позову є правове заперечення. Заперечуючи проти адміністративного позову, відповідач тим самим заперечує його фактичну та правову підставу [14, с. 73]. Тобто, запереченням проти адміністративного позову є вмотивовані пояснення відповідача, які дозволяють повністю або частково спростувати позовні вимоги. У цьому випадку диспозитивність виступає своєрідним балансом стосовно зрівняння можливостей сторін.

Важливим диспозитивним правом осіб, які беруть участь у справі, необхідно назвати право на поновлення чи продовження пропущеного строку (ст. 102 КАС України). Як слушно зазначається деякими вченими, процесуальною гарантією забезпечення інтересів сторін та інших осіб, що беруть участь у справі, в разі пропущення строку з поважних причин є їх право на поновлення процесуальних строків [15, с. 508]. Особи, які беруть участь у справі, наділені також правом заявляти відводи. За загальним правилом, сторони, а також інші особи, які беруть участь у справі, реалізовувати надане їм право повинні у підготовчій частині судового розгляду (ст. 27, 28 КАС України).

Але зробити заяву про відвід сторони можуть і пізніше, за умови, якщо підстави для відводу їм стали відомі після початку розгляду адміністративної справи (ст. 30 КАС України).

На сьогоднішній день принцип диспозитивності визначає також зміст норм КАС України, які надають можливість сторонам адміністративного процесу впливати на визначення суб'єктного складу учасників публічно-правового спору (заміна неналежної сторони). Під час заміни неналежної сторони принцип диспозитивності адміністративного процесу щодо позивача проявляється в наступному. Позов може бути пред'явлений не до тієї особи, яка повинна відповідати за адміністративним позовом, або тією особою, якій не належить право вимоги. У цьому випадку адміністративний суд першої інстанції, встановивши зазначені факти, має право за згодою позивача допустити заміну первинного позивача або відповідача належним позивачем або відповідачем, якщо це не потягне за собою зміни підсудності адміністративної справи (ч. 1 ст. 52 КАС України).

Таким чином, принцип диспозитивності найбільш повно проявляється у процесуально-розпорядчих діях юридично зацікавлених осіб – сторін адміністративного процесу. Для належного захисту прав, свобод та інтересів сторони наділені можливістю розпоряджатися найбільшим обсягом процесуальних дій диспозитивного характеру в адміністративному суді першої інстанції. Їх аналіз дозволив визначити зміст і обсяг процесуальної діяльності суб'єктів спірних публічно-правових відносин, а також із впевненістю встановити, що вони створюють своєрідний баланс можливостей під час реалізації їх законодавчо встановлених прав та обов'язків, урівноважують можливості однієї сторони стосовно іншої.

Список літератури: 1. Кодекс адміністративного судопроизводства України. – Х. : Одиссей, 2005. – 168 с. 2. Чечот Д. М. Учасники гражданського процесса : учеб. пособие / Д. М. Чечот. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1960. – 190 с. 3. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. ; за ред. В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 423 с. 4. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 5. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : у 2 т. – Т. 2 / В. К. Матвійчук, І. О. Хар ; за заг. ред. В. К. Матвійчика. – К. : Алерта, КНТ, 2008. – 752 с. 6. Цивільний процесуальний кодекс України : [науково-практичний коментар] / С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін. ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атака, 2008. – 840 с. 7. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : у 2 т. Т. 1 / Матвійчук В. К., Хар І. О. ; [за заг. ред. В. К. Матвійчика]. – Вид. 2-е, змін. та доп. – К. : Алерта, КНТ, 2008. – 787 с. 8. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. Й. Штефан – К. : Ін Юре, 2005. – 624 с. 9. Цивільне процесуальне право України : підруч. для юрид.

вузів і ф-тів / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, Є. Г. Пушкар та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 1999. – 592 с. **10.** Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент.: у 2 т. – Т. 1 / Є. І. Фурса, С. В. Щербак; за заг. ред. С. Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. – 634 с. **11.** Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посіб. / В. Б. Авер'янов, Н. В. Александрова, О. А. Банчук ; за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. – К. : Старий світ, 2006. – 435 с. **12.** Рябченко О. П. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посіб. / О. П. Рябченко, В. І. Бутенко, М. М. Ясинок, Л. Г. Лічман, С. О. Погрібний. – Суми : МакДен, 2008. – 200 с. **13.** Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с. **14.** Васильєва Г. Д. Защита ответчика против иска в гражданском судопроизводстве : учеб. пособие / Г. Д. Васильева. – Краснодар : Изд-во Краснодар. ун-та, 1982. – 190 с. **15.** Штефан М. Й. Цивільний процес : підруч. для юрид. спец. вищих закладів освіти / М. Й. Штефан. – К. : Ін Юре, 1997. – 608 с.

Надійшла до редколегії 18.05.2010

УДК 342.924

В. Б. Пчелін

ЩОДО ПЕРЕГЛЯДУ ЮРИСДИКЦІЙНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРЯДКУ

Розкрито зміст процедури перегляду юрисдикційних адміністративних актів, висвітлено основні проблеми, що пов'язані з такою процедурою. Узагальнено основні точки зору з цього питання, проблемні місця в законодавстві та можливі шляхи їх вирішення.

Раскрыто содержание процедуры пересмотра юрисдикционных административных актов, освещены основные проблемы, связанные с такой процедурой. Обобщены основные точки зрения по этому вопросу, проблемные места в законодательстве и возможные пути их решения.

The content of jurisdictional administrative acts' review procedure is considered. The main problems connected with such a procedure are elucidated. The main points of view concerning this problem, gaps in legislation and possible ways of their solving are generalized.

Адміністративні акти, які приймаються у зв'язку з вчиненням правопорушень, мають назву юрисдикційні адміністративні акти (далі – акти). Щоденно органами внутрішніх справ (далі – ОВС) приймаються тисячі таких актів. На жаль, доводиться констатувати, що сьогодні велика кількість актів приймається з порушенням законодавства, прав і свобод приватних осіб. Виникає потреба перегляду неправомірних адміністративних актів. У даній статті ми спробуємо проаналізувати проблеми,